

Tjänsteskrivelse

2025-03-11

Diarienummer: 25AFN40

Handläggare:

Linda Sängstuvall
026-17 29 51
Linda.sangstuvall@gavle.se

Nämnd:

Arbetsmarknads- och
funktionsrättsnämnd

Svar på remiss av promemorian avveckling av studiestartsstödet, U2025/00711

Sammanfattning av ärendet

Studiestartsstödet är ett bidrag utan lånedel och riktar sig till arbetslösa med kort tidigare utbildning för studier på grundläggande och gymnasial nivå. Kommunerna ansvarar för att identifiera och rekrytera målgruppen.

Regeringen kan i en granskning av Riksrevisionen (RiR 2024:3) konstatera att studiestartsstödet i stor utsträckning går till fel målgrupp som visar att cirka hälften av mottagarna redan hade en gymnasieutbildning, och nästan 30 procent hade en eftergymnasial utbildning. Detta menar regeringen innebär omfattande felaktiga utbetalningar och att stödet inte används enligt sitt syfte.

Eftersom det finns alternativa finansieringsmöjligheter för studier för målgruppen och stödet inte används på avsett sätt, föreslår regeringen att lagen (2017:527) om studiestartsstöd upphävs. Medlen för stödet minskas redan 2025, och det ska vara helt avvecklat till den 1 januari 2026. Upphävandet kräver även följdändringar i annan lagstiftning som reglerar studiestöd och skatteregler.

Gävle kommun anser att avskaffandet av studiestartsstödet riskerar att försämra möjligheterna för lågutbildade och personer med utländsk utbildning att ta steget in i studier och vidare mot arbetsmarknaden. Det kan leda till ökade kommunala kostnader för försörjningsstöd och försvåra rekryteringen till utbildning. I stället för att avveckla stödet hade Gävle kommun föredragit en skärpning av ansökningsförfarandet för att säkerställa att bidraget går till rätt målgrupp. Om regeringen ändå väljer att genomföra

avskaffandet bör ekonomisk kompensation utgå till kommunerna och den tid som en person kan beviljas studier med aktivitetsstöd förlängas.

Bakgrund

Studiestartsstödet infördes den 1 juli 2017 som en riktad ekonomisk stödform för arbetslösa mellan 25–60 år med kort tidigare utbildning. Syftet är att öka rekryteringen till studier för personer med kort utbildning och stort behov av kompetensutveckling, för att stärka deras möjligheter på arbetsmarknaden. Enligt regeringens intentioner vid införandet skulle stödet i huvudsak riktas till personer utan gymnasieutbildning (prop. 2016/17:158 s. 35–36).

Stödet kan beviljas i 50 veckor och riktas främst till personer som saknar gymnasieutbildning. Till skillnad från studiemedel är det *ett bidrag* och innebär ingen skuldsättning, vilket har gjort det mer tillgängligt för personer som är tveksamma till att ta studielån. Studiestartsstödet administreras av Centrala studiestödsnämnden (CSN) i samarbete med kommunerna. Studiestartsstödet innebär vid heltidsstudier ett belopp om 11 172 per fyra veckor med möjlighet att ansöka om tilläggsbidrag för hemmaboende barn.

Riksrevisionen genomförde under 2024 en granskning (RiR 2024:3) som visade att stödet ofta går till fel målgrupp. Omkring hälften av mottagarna hade redan en gymnasieutbildning, och nästan 30 procent hade dessutom en eftergymnasial examen. Regeringen anser att detta pekar på omfattande felaktiga utbetalningar och att stödet inte når de personer det var avsett för.

Vidare menar regeringen att det finns alternativa finansieringslösningar för den tänkta målgruppen och att de har goda möjligheter att studera med förmånliga villkor inom studiemedelssystemet, där personer utan fullständig grund- eller gymnasieutbildning kan få ett högre bidrag¹. Studiemedelssystemet erbjuder även tilläggsbidrag för studerande med barn och tilläggsbidrag för dem med tidigare arbetsinkomst. Även om förslaget kan leda till ökad skuldsättning anser regeringen att det högre bidraget kan bidra till att begränsa denna för studier på lägre nivåer. Studiemedel kan beviljas för upp till 100 veckor på grundskolenivå och 120 veckor på gymnasienivå.

¹ Högre bidrag vid studiemedel innebär 9 052 kr jämfört med 4 092 kr båda beloppen är per 4 veckors heltidsstudier. Lån och bidrag uppgår vid heltidsstudier 2025 till 13 500 per 4 veckor. Därutöver finns möjlighet till tilläggsbidrag för barn. Beloppet beror på antalet barn. Vid studier på heltid kan exempelvis en person som uppfyller villkoren och har två barn få ytterligare 317 kr/veckan. Sedan finns även möjlighet till tilläggsbidrag i vissa fall.

Utöver studiemedel kan arbetssökande över 25 år som deltar i arbetsmarknadspolitisktprogram beviljas att studera med bibehållet aktivitetsstöd². Studierna behöver då bedömas vara arbetsmarknadspolitiskt motiverade av Arbetsförmedlingen. Stödet kan ges i högst 12 månader och betalas ut av Försäkringskassan.

Eftersom studiestartsstödet i stor utsträckning går till fel målgrupp har regeringen i budgetpropositionen för 2025 bedömt att det bör avvecklas. Regeringen anser att det är angeläget att stödet fasas ut och föreslår därför att medlen minskas redan 2025 och att stödet ska vara helt avvecklat den 1 januari 2026. I promemorian *Avveckling av studiestartsstödet* föreslås att stödet avvecklas genom att lagen om studiestartsstöd upphävs, med ändringar som träder i kraft den 1 januari 2026. Upphävandet kräver även följdändringar i annan lagstiftning som reglerar studiestöd och skatteregler.

Yttrande

Avskaffandet av studiestartsstödet riskerar att leda till ökade kostnader för kommunerna genom ett ökat behov av försörjningsstöd och att tiden i försörjningsstöd riskerar att förlängas. I konsekvensutredningen hänvisas det till att den enskilde i stället för studiestartsstöd kan ansöka om studiemedel eller för de som uppfyller villkoren studerar med aktivitetsstöd.

Att studera med studiemedel innebär skuldsättning, avskaffandet av studiestartsstödet riskerar att försvåra arbetet att rekrytera lågutbildade till studier. Studiestartsstödet har varit ett viktigt verktyg för att motivera personer med kort utbildning att påbörja studier. Många är tveksamma till att ta lån för studier, särskilt på grundläggande nivå. Samtidigt har många behov av att först studera på grundläggande nivå innan de kan tillgodogöra sig en yrkesutbildning. Även för elever som studerar kombinationsutbildningar har studiestartsstödet erbjudit ett viktigt första år av studiefinansiering. Att ta bort studiestartsstödet kan därför leda till att fler lågutbildade förblir arbetslösa längre och i behov av försörjningsstöd. Gävle kommun hade därför hellre sett en lösning där ansökningsförfarandet skärps för att säkerställa att bidraget går till rätt målgrupp i stället för att det avskaffas helt.

Studier med aktivitetsstöd är möjliga i upp till 12 månader och innebär ofta ett behov av kompletterande försörjningsstöd, särskilt för personer som inte har kvalificerat sig för a-

² De utan a-kassa får 223 kr per dag (ca 4 460 kr per 4 veckor), medan de med a-kassa får minst 510 kr per dag (ca 10 200 kr per 4 veckor).

kassa och därmed endast får grundbeloppet på 223 kronor per dag i aktivitetsstöd. Det motsvarar 1 115 kronor per vecka, vilket är betydligt lägre än studiestartsstödet, som uppgår till 2 793 kronor per vecka.

Därtill upphör rätten till ersättning helt efter 450 dagar i jobb- och utvecklingsgarantin för individer som inte är medlemmar i en a-kassa och saknar inkomstbaserad ersättning. Avskaffandet av studiestartsstödet kommer därför dels att förkorta möjligheten till studier utan skuldsättning, dels sannolikt att medföra ökade kostnader för kommunerna. Gävle kommun anser därför att kommunerna bör kompenseras ekonomiskt om studiestartsstödet tas bort.

För många personer med utländsk utbildning kan vägen till den svenska arbetsmarknaden vara lång. Behovet av kompletterande utbildning på grundläggande nivå kan finnas inom flera ämnen, vilket leder till långa studietider. Dagens regelverk för studier med aktivitetsstöd medger utbildning i upp till tolv månader, vilket i princip motsvarar studier på grundläggande nivå i svenska som andraspråk. Om ytterligare studier på grundläggande nivå behövs och studiestartsstödet avskaffas, hänvisas eleven i framtiden till studiemedel och skuldsättning. Detta kan försvåra kommunens arbete med att motivera personer långt ifrån arbetsmarknaden till studier. Om regeringen väljer att avskaffa studiestartsstödet bör därför tiden för studier med aktivitetsstöd förlängas, så att lågutbildade får en reell möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden.

Sammanfattningsvis anser Gävle kommun att avskaffandet av studiestartsstödet riskerar att försämra möjligheterna för lågutbildade och personer med utländsk utbildning att ta steget in i studier och vidare mot arbetsmarknaden. Det kan leda till ökade kommunala kostnader för försörjningsstöd och försvåra rekryteringen till utbildning. I stället för att avveckla stödet hade Gävle kommun föredragit en skärpning av ansökningsförfarandet för att säkerställa att bidraget går till rätt målgrupp. Om regeringen ändå väljer att avskaffa studiestartsstödet bör åtgärder vidtas för att minska de negativa konsekvenserna, exempelvis bör ekonomisk kompensation utgå till kommunerna och den tid som en person kan beviljas studier med aktivitetsstöd ses över.

Magnus Höjjer

Sektorchef

Sektor Velfärd

Gävle kommun har ålagts att svara på remissen av promemorian *Avveckling av studiestartsstödet*, U2025/00711. Gävle kommun har överlämnat remissen till Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden för att i dialog med socialnämnden sambesvara remissen direkt till Utbildningsdepartementet. Efter en tjänstemannabedömning har det dock konstaterats att remissens innehåll ligger utanför socialnämndens ansvar.

Ansvarig handläggare i ärendet har besvarat barnchecklista/ *samt checklista för näringslivskonsekvensanalys*, vilket/*vilka* återfinns bifogat i detta ärende.

Remissvaret hanteras av Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden vid sammanträdet den (datum). Utredare, Linda Sängstuvall, har varit ansvarig handläggare i ärendet. I den slutliga handläggningen har även tf. kontorschef, Göran Herdin, Verksamhetschef Lisa Kvarnlöf och Verksamhetschef Malin Olsson erbjudits möjlighet att yttra sig. Synpunkter gällande påverkan av remissens innehåll inom Socialnämndens ansvar har inhämtats av utredare, Per Åsbrink.